

Ryssland mobiliserar

av Jörgen Elfving

Résumé

During the Soviet era the Soviet armed forces relied upon a mobilization system based on a limited number of standing units and numerous cadre units, i.e. units with a skeleton manning. This system was able to generate a vast number of units to fight a war resembling The Great Patriotic War and was retained until 2008. At that time the military reform was initiated which among other things was based on the realization that large wars now were a thing of the past and maintaining a huge mobilization potential was a cumbersome burden. Initially mobilization seems not to have been given much attention, but new legislation in 2012 introduced contracted reservists, a system tried out on a limited scale thereafter and said to be introduced in full scale this year. This system can be viewed as a partial return to Soviet practices, but in a modern form generating mobilization units with a better capability and more rapidly than what its predecessor was able to do.

I EN BOK från Sovjettiden, *The Armed Forces of the Soviet Union* sägs att "erfarenheten av det långa och grymma Stora Fosterländska Kriget är av oerhörd betydelse".¹ Något som är aktuellt även idag då man i knappast något militärteoretiskt verk eller artikel som en del av liturgin, undviker att i olika avseenden hänvisa till det Stora Fosterländska Kriget. Fram till militärreformen 2008 påverkade detta även synen på hur ett möjligt krig skulle gestalta sig, det vill säga en repris av 1941-1945. Detta ställde krav på att man skulle kunna mobilisera ett mycket stort antal förband och ställa det sovjetiska/ryska samhället på krigsfot. Den sovjetiska förbandsmassan bestod av stående förband respektive mobiliseringsförband där endast

17 procent av utgjordes av stående förband och divisionerna indelades med hänsyn till bemanning och materiell uppfyllnad i tre kategorier, A, B, V och G.²

Avveckling

Det system som beskrivits ovan bedöms ha behållits intill 2008 och då uppgavs att de ryska väpnade styrkorna genom att kalla in reservister, det vill säga mobilisera, inom några månader, möjligen upp till ett år, skulle kunna gå från en fredstida styrka av 1,3 miljoner man till en krigstida styrka av 4,2 miljoner.³ Möjligen bibehölls det sovjetiska arvet ända till 2010 då i samband med övningen Vostok-2010 mobilisering enligt sovjetisk modell genomfördes, men

Division typ	Personalstyrka i fredstid	Materiell uppfyllnad	Mobiliseringstid
A	90-100 procent	100 procent	Stående förband
B	60-80 procent	75-90 procent	1-3 dygn
V	25-50 procent	50-75 procent	4-10 dygn
G	1-10 procent	40-50 procent	11-30 dygn

som visade sig vara ineffektiv.⁴ Detta var även fallet i början av 00-talet då försök gjordes att mobilisera en pansardivision i Tjebarkul.⁵ Bibehållandet av kaderförband innebar också att det runt om i Ryssland fanns ett antal kaderställda förband med en begränsad personalstyrka som i princip ”gick och sparkade kott” i väntan på ett krig som kanske aldrig skulle komma och sannolikt inte heller i den form man intill dess hade sett framför sig. Detta exemplifierades också av den dåvarande generalstabschefen Nikolaj Makarov med ett kaderförband, MR 298 i MD 131, som hade en fredstida personalstyrka om 260 man militär personal och 11 civila.⁶ Sannolikt hade den militära personalen i dessa ”döda själar” och officersreservat en behaglig tillvaro, men deras krigsduglighet torde ha varit diskutabel vilket också visade sig bland annat i samband med kriget med Georgien 2008.

Den reform som inleddes 2008 innebar en radikal minskning av antalet förband vilket framgår av tabellen nedan.⁷

I det sovjetiska och det postsovjetiska tänkandet har markstridskrafterna setts som ”slagfältets drottning”, och försvarsgrenen kunde fram till 2008 sägas ha varit prioriterad. I och med den reformering av den ryska försvarsmakten som inleddes detta år kom markstridskrafterna att bli

den stora förloraren till följd av synen på det moderna kriget samt insikten om att vidmakthållandet av en omfattande mobiliseringsorganisation utgjorde en icke ringa barlast. Bland annat upplöstes under 2009 23 divisioner, och i januari 2010 omfattade de ryska markstridskrafterna 85 brigader, varav fyra pansar- och 35 mekaniserade brigader, samt 15 förrådsbaser, eller enligt annan källa sju, vilka kunde mobilisera en brigad.⁸ En betydande reducering av mobiliseringspotentialen.

Vidmakthållande

Sannolikt innebar avvecklingen av mobiliseringsförbanden jämte ändrad organisation av kvarvarande förband ett större eller mindre mått av kaos i mobiliseringsplanläggningen. Otvivelaktigt var de ryska väpnade styrkornas mobiliseringspotential begränsad till följd av militärreformen, och den dåvarande generalstabschefen nämnde 2011 en mobiliseringsreserv om 700 000 men utan att redovisa några detaljer.⁹ Inledningsvis synes mobilisering och därmed sammanhängande frågor inte ha varit ett område som gavs någon större uppmärksamhet, men trots detta inkallades reservister till repetitionsövningar. Bland annat i samband med de större årligen återkommande övningarna, exempelvis i samband med Zapad-13 då i Leningrads

Försvargren/Vapenslag	Antal förband 2008	Antal förband 2012	Minskning i procent
Markstridskrafterna	1890	172	90 procent
Flygstridskrafterna	340	180	48 procent
Marinen	240	123	49 procent
Strategiska robottrupperna	12	8	33 procent
Rymdstridskrafterna	7	6	15 procent
Luftlandsättningstrupperna	6	5	17 procent

oblast minst 2 000 reservister, det ryska försvarsministeriet uppgav 1 500, inkallades för en period av två veckor där medier uppgav att detta var första gången på 25 år som något dylikt skedde och senast 1989.¹⁰

Om inkallelserna under Zapad-13 bara var fråga om att man ville pröva mobiliseringssystemets funktionalitet genom att kalla in vilka reservister som helst eller om det var fråga om kontraktsanställda reservister som kallades in framgår inte av tillgängligt underlag. Då även personal som inte gjort grundutbildning kallades in torde det ha varit fråga om att kalla in vilka reservister som helst som statister för att pröva och vidmakthålla mobiliseringssystemet. Dessutom skedde inkallelserna överraskande och utan föregående varning, vilket kom som en blix från en klar himmel för många av de inkallade. Och som en av de inkallade beskrev det: ”Man ringde mig helt enkelt på kvällen och sade: ”Gör dig i ordning, stridsberedskap nummer ett”. Vederbörande uppfattade det hela som ett skämt och ringde kommunfullmäktiges ordförande för att få inkallelsen bekräftad. Några frikallelser av de inkallade förutom på grund av sjukdom tycks inte ha varit fallet, en inkallad hade till exempel biljetter till en semesterresa till Cypern vilken inte blev av.¹¹

Även under Vostok-2014 och Tsentr-2015 övades mobilisering, och nu i något större skala. Under Tsentr-2015 ska 16 enheter, varav två mekaniserade brigader och en pansarbrigad respektive fyra territorialförsvarsdivisioner, ha mobiliserats och det uppgavs att cirka 6 500 man hade inkallats till repetitionsövningar.¹² En omfattning som vida överstiger vad som varit fallet under de föregående årliga större övningarna. Antalet inkallade ger vid handen att det inte varit fråga om att mobilisera nämnda förband i sin helhet utan enbart delar av desamma.

Något som också framgår av en artikel i *Krasnaja Zvezda*.¹³

Även under 2014 gavs ett intryck av att behandlingen av de inkallade reservisterna lämnade en del i övrigt att önska. Något som också kom att uppmärksammas av medierna, till exempel i ett inslag i tv-kanalen NTV, såsom bland annat undermåliga förläggnings- och sanitära förhållanden, att läkarundersökning inte genomförts, bristande information om hur länge man är inkallad m m.¹⁴ För de reservister som inkallades inom Västra militärområdet kom även förflyttningen till Östra militärområdet och Sachalin inom ramen för övningen Vostok-2014 som en överraskning.

Inkallelser till repetitionsövningar initieras av en ukas utfärdad av presidenten. Dessa utfärdas regelmässigt under våren och i år skedde detta 19 mars.¹⁵ Ukaserna anger att reservister ska kallas in till repetitionsövningar vid de väpnade styrkorna och andra väpnade statliga organ under en tid av upp till två månader utan att några antalsmässiga uppgifter redovisas. Dessa och övriga detaljer bedöms återfinnas under de punkter som har texten ”För tjänstebruk”, och ukaserna har under de senaste åren haft samma innehåll och skrivningar år från år.¹⁶

Återtagande

2013 förefaller det som om dammet hade lagt sig efter den omorganisation och omlokalisering av förband som skett 2009–2012, vilket bland annat de då introducerade överraskande inledda övningarna pekar på, och att man då även uppmärksammade mobiliseringsfrågor. Vid en rundabordskonferens som hölls av det ryska kommunistpartiets partigrupp i duman på temat ”Ryska försvaret, ett år med ny besättning” i november 2013 redovisade avslutningsvis chefen för generalstabens operativa överstyrelse,

generallöjtnant Sergej Rudskoj, bland annat att 2013–2015 försök med ett nytt system för utbildning och uppbyggnad av en personell mobiliseringsreserv skulle genomföras.¹⁷ Något som skulle kunna tolkas som ett svar på vad generalöverste Jurij Bukreev som 1998–2001 var chef för överstyrelsen för markstridskrafterna, uttalade vid konferensen:

Utöver ovanstående skulle jag vilja få reda på vilket sätt problemet med en reservkomponent i de väpnade styrkorna kommer att lösas. Denna komplexa och känsliga fråga är diffus på lagstiftande nivå vilket följaktligen inte gör att försvarsministeriet i detalj kan utarbeta formerna för uppsättandet av reserver och tjänstgöringen för reservisterna. Utan en utbildad och med materiel försedd reserv finns det ingen försvarsmakt.¹⁸

Ett uttryck för en oro för en bristande mobiliseringsförmåga som säkert vid den tiden delades av fler än Bukreev.

2013 organiserades också i varje militär-område en så kallad reservledning, bland annat den 11:e i Västra militärområdet, vilken skulle ha ansvar för mobilisering och uppsättandet av nya förband. Dessutom skulle samtliga förrådsbaser för vapen och materiel samt militärkommisariat inom respektive militär-område lyda under reservledningarna.¹⁹

Att mobilisering övades i större skala 2014 och 2015 kan ha samband med den lagändring som gjordes av duman i december 2012 rörande lagen om försvaret och organiserandet av en mobiliseringsreserv.²⁰ En lagändring som chefen för generalstabens operativa överstyrelse sannolikt hade i åtanke, när han uttalade sig vid rundabordskonferensen i november och sannolikt grundad på det beslut som tagits 2011 av ryska försvarsmakten om en förändring av mobiliseringssystemet utgående från ett

koncept från 2008.²¹ Något som möjligen kan ha inspirerats av en artikel som den före detta generalmajoren Fedorov skrev i *Voennaja Mysl* i dess januarinummer 2005.²²

Mobiliseringsreserven ska bestå av två delar: en mobiliseringsresurs och en mobiliseringsreserv.²³ Den sistnämnda bedöms vara en form av personalreserv. Om den endast kallas in i samband med mobilisering eller dessutom genomgår repetitionsövningar är oklart. Mobiliseringsresursen utgörs av kontraktsanställda reservister som på regelbunden basis kallas in till repetitionsövningar, bland annat att under varje månad tjänstgöra under två till tre dagar och under en 30-dagars övning per år eller när så krävs för vård och underhåll av materiel vid det egna förbandet. Förutom militära uppgifter skall reservisterna även kunna kallas in i samband med extraordinära händelser eller vid brist på nyckelpersonal.²⁴

Detta system, den professionella mobiliseringsreserven, avsågs ursprungligen att organiseras som försöksverksamhet i något/några militär-områden under två års tid. Under den första etappen, 2013, skulle 5 000 reservister rekryteras och till januari 2015 8 600 man. Inom ramen för dessa försök ska också ett förband med kontraktsanställda reservister ha satts upp i Abkan.²⁵ Med rekrytering av 8 600 man var avsikten att två mekaniserade brigader skulle kunna organiseras med reservister som förvarar den personliga utrustningen i hemmet och kan ianspråk-tas omedelbart utan att mobilisering inletts. Omfattningen av försöksverksamheten är inte känd, men såvitt kan bedömas blev den inte särskilt omfattande av ekonomiska skäl då medel inte avdelats för dess genomförande. Detta var också förklaringen till att det i oktober 2013 uppgavs att organiserandet av en mobiliseringsreserv av kontraktsanställda reservister skjutits på framtiden och till 2016. Möjligen kan organiserandet redan

ha inletts under senare delen av 2015. Det sistnämnda indikeras av att:

- den ryske presidenten 17 juli 2015 utfärdade en ukas i vilken han beordrade organiserandet av en mobiliseringsreserv vilken 7 september följdes av en förordning avseende mobiliseringsreserv vilken reglerar den del av densamma som utgörs av kontraktsanställda reservister, bland annat ansökningsförfaranden, tjänstgöringsförhållanden med mera,²⁶
- militärkommissarien i republiken Tuva i september 2015 i en intervju för *Krasnaja Zvezda* nämnde att man av militär-områdesstaben getts uppgiften att intill slutet av december 2015 organisera en mobiliseringsreserv i Tula,²⁷
- i en intervju i *Krasnaja Zvezda* i oktober 2017 med chefen för organisations- och mobiliseringsavdelningen i Norra marinens stab denne uppgav att Norra marinen sedan augusti 2015 hade deltagit i försök med kontraktsanställda reservister.²⁸

I samband med övningen Kavkaz-2016 inkallades kontraktsanställda reservister, bland annat till en mekaniserad bataljon i Novosibirsk oblast, och även territorialförsvarsförband inom Norra marinen.²⁹ Möjligen kan antalet inkallade kontraktsanställda under övningen ha uppgått till 700 man vilka bemannade nämnd bataljon, två kompanier och en spningspluton.³⁰ En siffra som antyder att

antalet kontraktsanställda vid denna tidpunkt var begränsat, och det uppgavs också att dessa bara var några tusen vilket förklarades bero på brist på ekonomiska resurser.³¹

Ukrainska källor uppgav avseende inkallandet av reservister till Kavkaz-2016 att endast tio procent av det planerade antalet inställde sig vid militärkommissariaten.³² Denna uppgift får betraktas med viss skepsis och torde ej avse kontraktsanställda reservister utan de som placerats i den så kallade mobiliseringsreserven.

Vad blev det

Uppenbarligen har försöken 2013–2016 gett positiva resultat, då *Izvestija* den 13 februari 2018 med hänvisning till försvarsministeriet redovisade att systemet med kontraktsanställda reservister under innevarande år skall implementeras i hela Ryssland.³³ Kontrakt kan slutas för en period av tre, fem eller fler år, och man avlönas enligt ett system som innebär att en högre lön utbetalas under den period man är inkallad och en mindre summa per månad under övrig tid. Lönen grundas också på innehavd grad och i vilken del av Ryssland man tjänstgör. Hur lönen varierar beroende på grad med mera framgår av tabellen nedan.³⁴

Skillnaden mellan löjtnanten och sergeanten är inte särskilt stor och beror på att den sistnämndes lön regleras av en lokal koefficient och såvitt kan förstås innebär denna en högre lön i icke centrala delar av

Grad och tjänstgöringsort	Månadslön då man är inkallad	Månadslön då man inte är inkallad
Äldre löjtnant, plutonchef i centrala Ryssland	27 500 rubler/ 3771 SEK	3300 rubler/ 452 SEK
Sergeant, gruppchef i Kemerovo oblast i östra Ryssland	25 300 rubler/ 3470SEK	3036 rubler/ 416 SEK

Ryssland. Dessutom höjs lönen ju längre man varit kontraktsanställd och ökar med 10 procent efter tre år för att som högst uppgå till 50 procent.

Den kontraktsanställda reservisten kan anställas vid ett specifikt förband eller vid ett så kallat mobiliseringscentrum, TsOMR. Dessa kommer att ersätta befintliga förråds- och reparationsbaser, BChiRVT, av vilka det nyligen fanns 40 inom markstridskrafterna och av dessa tio avsedda för mekaniserade förband. Befintliga BChiRVT, som kan betraktas som mobiliseringsförråd i traditionell mening, avvecklas och ersätts av TsOMR. Dessa kan utifrån hur de beskrivits närmast ses som ett slags mindre garnison med kaser- ner, förvaltnings- och förrådsbyggnader. Hur många TsOMR som kommer att etableras är dock ej känt.³⁵

Men det är inte bara inom markstridskrafterna som reservister utgör en resurs för att säkerställa uthållighet. Inom den ryska marinen avses att till de större övervattensstridsfartygen sätta upp reservbesättningar vilket motiveras av att man vill kunna vidmakthålla marin närvaro i till exempel Medelhavet under längre tid, och reservbesättningarna anges att på sikt komma att bestå av reservister.³⁶ Huruvida det är fråga om kontraktsanställda sådana framgår ej av tillgängligt underlag, men något annat än en sådan lösning ter sig inte som realistisk.

Ytterligare en aspekt av rysk mobiliseringsförmåga är det program för militär utbildning av högskolestuderande som introducerades 2014, då duman efter påbud från presidenten antog ett lagförslag enligt vilket de högskolestuderande under sina studier kan genomgå utbildning till reservofficer, sergeant eller menig.³⁷ Detta är i sig inte nytt, då sedan tidigare möjligheten har funnits att utbilda sig till reservofficer parallellt med högskolestudierna. Vad som nu infördes var utbildning på frivillig basis

under 2 ½ år till reservofficer, 2 år till sergeant och under 1 ½ år till menig/matros.³⁸

Inledningsvis bedrevs utbildningen vid 63 högre utbildningsanstalter, men avsikten var att från hösten 2016 kunna bedriva denna utbildning vid samtliga högre utbildningsanstalter i Ryssland.³⁹ Om så blivit fallet är ej känt och bedöms som tvivelaktigt. Utbildningen omfattar dels en teoridel som genomförs parallellt med studierna under en dag per vecka, dels en tremånaders praktisk del vid förband eller på skjut-/övningsfält under ett av sommarloven. Något som senare kortades till en månad. De som är godkända efter genomförd utbildning kallas inte in till grundutbildning och placeras i reserven, medan de som ej blivit godkända inkallas.⁴⁰

Utbildningen av studenter vid universitet och högskolor är inte helt problemfri. Några av deltagarna har inte den hälsostatus som krävs, och några deltar i utbildningen utan intresse. Men den största utmaningen är hur man inom tilldelad tid skall kunna lära sergeanter och meniga att genomföra modern strid med en dags teoriutbildning varje vecka utan att bege sig ut i fält, till skjutbanan, skjutfältet etcetera och under en månads utbildning vid förband under sommaren.⁴¹ Andra problem har också varit förknippade med att utbildningen infördes relativt snabbt, vilket innebar att regelverket haltade och att de militära fakulteterna vid universitet och högskolor inte haft erforderlig bemanning.⁴²

Att ge de högskolestuderande militär utbildning har motiverats av behovet av att ha en mobiliseringsreserv vilket är diskutabelt med hänsyn till de volymer av personal som årligen avkastas från de väpnade styrkorna, cirka 300 000 värnpliktiga jämte ett okänt antal kontraktsanställda och officerare.⁴³ En volym som gott och väl kan försörja en mobiliseringsreserv. Att huvudsyftet med att utbilda studenterna sannolikt inte är att åstadkomma en personalreserv tyder vad

ställföreträdande försvarsministern Tatjana Sjevtsova uttalade om denna utbildning inför journalister i mars 2015, ”... Och för det tredje, det viktigaste – vi får ansvarskännande medborgare och riktiga patrioter som inte är likgiltiga för sitt lands öde”.⁴⁴ Det vill säga, det är patriotisk fostran som är pudelns kärna.

Slutsatser

De ryska väpnade styrkornas mobiliseringspotential är jämfört med dess sovjetiska föregångare betydligt mer modest. Införandet av ett system med kontraktsanställda reservister innebär att ett begränsat antal förband relativt snabbt kan mobiliseras och betydligt snabbare än vad som tidigare var möjligt. Hur stor denna förbandsvolym kan bli återstår att se, vilket också är avhängigt tillgång till materiel och finansiering vartill att det kommer att ta en viss tid att rekrytera personal. Sannolikt torde möjligheterna att rekrytera kontraktsanställda reservister vara goda, möjligen med undantag av i större städer och i centrala Ryssland där det finns ett större utbud av fritidsaktiviteter och utkomstmöjligheter än i de perifera delarna. I dessa torde lönen ha en icke ringa påverkan på viljan att låta sig kontraktsanställas.

2012–2017 har ett flertal nya förband satts upp bland dessa enligt officiella uppgifter två pansardivisioner och sju mekaniserade divisioner.⁴⁵ De ryska väpnade styrkornas fredstida styrka är fastställd till drygt en mil-

jon man vilket idag inte är fallet och gör att det kan antas att de nyuppsatta förbanden inte är helt uppfyllda personellt samt att de förbandsklossar som saknas är mobiliseringsförband bemannade med kontraktsanställda reservister. Ett antagande som stöds av vad den före detta översten och medlem av regeringens militärindustriella kommissions expertråd, Viktor Murachovskij, nämnde i en intervju för *Newsfront* i augusti 2016 om att de kontraktsanställda reservisterna skall komplettera de stående förbanden.⁴⁶ Det vill säga, i princip en återgång till sovjetisk praxis men i modern tappning. Något som även Aleksandr Golts hävdar i en studie utgiven av Uppsala Universitet 2017.⁴⁷

Hur etablerandet av en mobiliseringsreserv bestående av kontraktsanställda reservister utvecklas återstår att se liksom i vilken omfattning denna kallas in och övas. Sannolikt lär 2018 års stora övning, Vostok-2018, ge en inblick i detta samtidigt som det också återstår att se i vilken omfattning de icke kontraktsanställda kallas in och övas.

Avslutningsvis är det också en annan företeelse som är av intresse. Kommer de kontraktsanställda reservisterna endast att vara en angelägenhet för markstridskrafterna? Etablerandet av reservbesättningar inom den ryska marinen kan innebära att dessa framgent även kommer att uppträda i blå uniform.

Författaren är överstelöjtnant.

Noter

1. Gretjko, Andrej: *The Armed Forces of the Soviet Union*, Progress Publishers, Moskva 1977 och Renz, Bettina: *Russia's Military Revival*, Polity Press, Cambridge 2018.
2. Sjunkov, Viktor: *Bojvevaja Mosjtj SSSR*, Eksmo, Moskva 2017.
3. <http://nis-army.org/ru/news/kommentarii-eksperta-minoborony-rf-ne-sobiraetsya-vozrozhdat-kadrirovannye-chasti> och https://www.oprf.ru/files/Prezentaciya_mioboroni.ppt.
4. [https://news-front.info/2016/08/29/rossiyu-proveryat-na-gotovnost-k-vojne-andrej-polunin/?utm_referrer=.](https://news-front.info/2016/08/29/rossiyu-proveryat-na-gotovnost-k-vojne-andrej-polunin/?utm_referrer=)
5. Ibid.
6. https://www.oprf.ru/files/Prezentaciya_mioboroni.ppt.
7. <https://vpk-news.ru/articles/9147>.
8. Barabanov, Michail: *Novaja Armija Rossii*, Tsentr analiza sstrategij i tehnologij, Moskva 2010 och <http://army-news.ru/2013/07/sistema-upravleniya-armiej-razbalansirovana-polnostyul>.
9. https://ria.ru/defense_safe-ty/20111117/490941556.html.
10. http://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=11849100@egNews <http://www.baltinfo.ru/2013/09/21/Vpervyes-1989-goda-v-Lenoblasti-proshla-mobilizaciya-rezervistov-380702> och http://www.admsablino.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=3773:2013-09-24-14-39-00&catid=12:47&Itemid=62 <http://www.belupo.com/ru/29988.html>
11. <http://lenoblnews.info/society/item/5536-uchenia.html>
12. http://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12059840@egNews.
13. <http://www.redstar.ru/index.php/2011-07-25-15-55-32/item/26219-nedelya-samarskikh-partizan> <http://военное.pdf/2015/%D0%A3%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F127/> och <http://stv.scat-tv.ru/news/stv/45423/>.
14. <http://www.ntv.ru/novosti/1219358/>.
15. <http://www.garant.ru/hotlaw/federal/1185737/>.
16. http://www.stoletie.ru/lenta/putin_objavil_mobilizaciju_vojennosluzhashhib_v_zapase_678.htm.
17. <https://vpk-news.ru/articles/18570>.
18. Ibid.
19. <http://svpressa.ru/war21/article/79767/>, <http://www.arms-expo.ru/049057054048124051052054057050.html>, <http://www.redstar.ru/index.php/2011-07-25-15-55-32/item/13916-v-kazarme-kak-doma> och <http://army-news.ru/2014/10/rezerv-armii-poravernut-v-stroj/>.
20. <https://rg.ru/2013/01/11/reserv-dok.html>.
21. <https://lenta.ru/news/2015/09/08/mobrezerv/>.
22. <http://militaryarticle.ru/voennaya-mysl/2005-vm/9553-k-voprosu-sozdaniya-novoj-sistemy-formirovaniya-i>.
23. Ibid.
24. <http://army-news.ru/2013/08/dlya-kadrovyy-rezervistov-propishut-poryadok-sborov/>, <http://vg-news.ru/news/20130750881.html>, <http://жсзньхакасуу.pdf/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8/1279>, <http://news.mail.ru/politics/12334958/>, <http://www.rg.ru/2013/10/29/rezerv-site.html> och <https://iz.ru/706732/bogdan-stepovoi-aleksei-ramm-eugenii-andreev-v-rezerv-po-kontraktu>.
25. Bedöms vara ett mekaniserat förband. Några detaljer om förbandet har ej påträffats i tillgängligt underlag. Abakan är huvudstad i den ryska delrepubliken Chakassien i Sibirien med en garnison där bl a ett järnvägsförband ingår.
26. <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201507170019>, <http://www.tsn24.ru/tulyaki-mogut-ustupit-v-mobilizacionnyj-lyudskoj-rezerv.html>, <http://lenta.ru/news/2015/09/08/mobrezerv/>; <http://www.garant.ru/news/650819/> och <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201509070022?index=0&rangeSize=1>.
27. <http://www.redstar.ru/index.php/2011-07-25-15-57-21/item/25327-na-beregakh-eniseya>.
28. <http://www.redstar.ru/index.php/syria/item/34669-pod-ruzhjo-po-pervomu-zovu>.
29. https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12094193@egNews och <http://tass.ru/armiya-i-opk/3579670>.
30. https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12094815@egNews.
31. [https://news-front.info/2016/08/29/rossiyu-proveryat-na-gotovnost-k-vojne-andrej-polunin/?utm_referrer=.](https://news-front.info/2016/08/29/rossiyu-proveryat-na-gotovnost-k-vojne-andrej-polunin/?utm_referrer=)
32. <http://qba.com.ua/ru/proisshbestviya/rossiya-otkrila-obotu-na-rezervistov/164981/> och <http://gordonua.com/news/war/muzhenko>

- ob-itogah-voennyh-ucheny-rossii-kavkaz-2016-my-uvideli-glinyanye-nogi-kolos-sa-150744.html.*
33. <https://iz.ru/706732/bogdan-stepovoi-alekseiramm-evgenii-andreev/v-rezerv-po-kontraktu>.
34. Ibid.
35. Ibid.
36. <https://iz.ru/725828/nikolai-surkov-alekseiramm-evgenii-dmitriev/rossiiskii-flot-popolnitsia-rezervami>.
37. http://ria.ru/defense_safety/20140701/1014308712.html#ixzz36IzRRowm och https://ria.ru/defense_safety/20151120/1324898539.html
38. <http://www.aif.ru/society/army/1349675> och http://mil.ru/files/morf/military/files/voen-naya_podgotovka_studentov.pdf.
39. http://www.ng.ru/armies/2014-08-21/3_kart-blansh.html.
40. <http://www.ivo.unn.ru/?main=news&id=26>.
41. http://nvo.ng.ru/forces/2015-01-23/1_students.html.
42. <http://topwar.ru/77807-nakoplenie-mobresursa-pod-ugrozoy.html>.
43. <http://www.rosinform.ru/armiya/370124-shoygu-ne-sluzhit-v-armii---neprilichno/>.
44. http://ria.ru/defense_safety/20150309/1051598921.html#ixzz3U4XhggQD.
45. https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12149743@egNews
46. https://news-front.info/2016/08/29/rossiyu-proveryat-na-gotovnost-k-vojne-andrej-polumin/?utm_referrer=.
47. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1138525/FULLTEXT01.pdf%20September%202017>.